

KRIST KRALJ, freska I. Dulčića u crkvi Gospe od zdravlja u Splitu

dvorane i kapelice u dvorcima i palačama, pretežito dekorativnog i mitološkoga značaja (Bistra, Gornja Stubica, Donje Oroslavje).

Povijesni stilovi pružaju nove mogućnosti fresko-slikarstvu u crkvama, dvorcima, javnim zgradama. Freske izvede osim domaćih umjetnika (M. Rački, C. Medović, O. Iveković) i mnogi strani majstori. Od javnih zgrada ističe se ureš Hrvatskoga narodnoga kazališta (A. D. Goltz), Nacionalne i sveučilišne knjižnice (V. Bukovac, I. Tišov, R. Auer) u Zagrebu. U razdoblju između dvaju svj. ratova mnogobrojni su radovi J. Kljakovića u crkvama i javnim zgradama. Freske su još radili: I. Dulčić (1959, Split, crkva Gospe od zdravlja), Z. Prica (Topusko), V. Parać (1958, Solin).

LIT.: Lj. Karaman, O umjetnosti srednjega vijeka u Hrvatskoj i Slavoniji, HZ, 1948, 1–4. — C. Fisković, Dalmatinske freske, Zagreb 1965. — V. J. Đurić, Dabrovačka slikarska škola, Beograd 1963. — B. Fučić, Istarske freske, Zagreb 1963. — Horvat – Matejčić – Prijatelj, Barok. — V. Marković, Zidno slikarstvo 17. i 18. stoljeća u Dalmaciji, Zagreb 1985. — A. Deanović i Ž. Čorak, Zagrebačka katedrala, 1988. — M. Mirković, Ivan Ranger i pavlinsko slikarstvo, u katalogu: Kultura pavlina u Hrvatskoj 1244–1786, Zagreb 1989. — B. Fučić, Vincent iz Kastva, Zagreb 1992. — Hrvatsko zagorje i Međimurje, Zagreb 1994. R.

ZIMA, Željko, kipar (Vinica kraj Varaždina, 15. XII. 1946). Akademiju završio u Zagrebu 1970 (V. Michieli). God. 1973–75. suradnik Majstorske radionice A. Augustinčića. Radi sitnu plastiku poetičnih zatvorenih oblika (*Majka i dijete*, 1978; *Sam*, 1994). Izrađuje plakete i medalje osebnim smislom za grafičku čistoću psihološkog prikaza (Vladimir Nazor, 1976; *Muzička omladina Hrvatske*, 1979; *Kralj Tomislav*, 1991). — Samostalno izlagao u Zagrebu. K. Ma.

ZIMONIĆ, Krešimir, crtač stripova i autor animiranih filmova (Đurđenovac, 21. II. 1956). Završio je Školu primijenjene umjetnosti u Zagrebu 1975. Stripove objavljuje od 1975. najprije u studentskim i omladinskim listovima, potom u »Pegazu«, »Stripoteci«, »YU stripu«, »Večernjem listu«, »Modroj lasti«, »Radosti« i »Patku«. Najvažnije su mu serije *Luna* (1975–80), *Nokak* (1979–81, prema scenariju Rastislava Durmana), *Spore* (1983–86, objedinjene u istoimenoj knjizi 1990), *Zlatka* (1984) te *Priče iz davnine* (1989–92, prema prozi I. Brlić-Mažuranić). U svim serijama likovni je naglasak na grafičkome jedinstvu pojedinih tabloa, a tematska zaokupljenost je ženski lik. Jedan je od osnivača i prvi predsjednik Hrvatskoga društva autora stripa, inicijator Salona stripa u Vinkovcima te pokretač i urednik magazina »Patak« (1986). Autor je i šest

crtanih filmova (*Album*, 1983; *Utakmica*, 1987; *Leptiri*, 1988; *Krug*, 1989; *Greetings from Croatia*, 1991. i *Čakaj me*, 1992).

LIT.: Novi kvadrat, Pitanja 1979, 10. — Salon stripa Vinkovci '92 (katalog), Vinkovci 1992. D. Mn.

ZLAMALIK, Vinko, povjesničar umjetnosti (Gradačac, 21. XII. 1923 — Zagreb, 22. I. 1991). U Zagrebu je diplomirao 1953. i doktorirao 1984 (*Bela Čikoš-Sesija*). God. 1953–90. radio je u JAZU, najprije u Kabinetu za numizmatiku i medalje, a od 1958. u Strossmayerovoj galeriji starih majstora gdje je od 1964. bio ravnatelj. Jedan je od osnivača Društva povjesničara umjetnosti Hrvatske (1954) i urednik izdanja društva, zbornika »Peristil« (1971–90) i lik. biblioteke. Istraživao je stare majstore, modernu hrv. umjetnost, poglavito opus B. Čikoša-Sesije, secesiju i simbolizam te medaljersko stvaralaštvo; prvi je objavljivao pov. preglede hrv. medaljerstva. Organizirao je izložbe medaljerstva, starih majstora, modernih hrv. umjetnika (J. Miše, Lj. Babić, Z. Šulentić i dr.) i važnih donacija (J. J. Strossmayer, A. Topić-Mimara, Julije i Marijana Čikoš i dr.).

BIBL.: Izbor djela Galerije slika i Osječki krug (katalog), Zagreb 1961; Vittore Carpaccio, Bulletin JAZU, 1963, 3; Bela Čikoš Sesija (katalog), Zagreb 1964; Medalja u Hrvatskoj (katalog), Zagreb 1964; Paolo Veneziano i njegov krug, Zagreb 1967; Ljubo Babić, Zagreb 1968; Odaabrana djela iz zbirke Ante Topić Mimare (katalog), Zagreb 1969; Spomen zbirka Bele Čikoš Sesije (katalog), Zagreb 1976; Vilim Svečnjak (katalog), Zagreb 1979; Memorijal Ive Kerdića (katalog), Osijek–Zagreb 1980; Kroatische Medaillen und Kleinplastik 1906–1979 (katalog), Berlin 1981; Strossmayerova galerija starih majstora (katalog), Zagreb 1982; Bela Čikoš Sesija—začetnik simbolizma u Hrvatskoj, Zagreb 1984; Branko Bahunek, Zagreb 1984; Strossmayerova galerija, Zagreb 1985; Dragan Plamenac — izložba darovanih umjetnina (katalog), Zagreb 1986; Slikari i kipari članovi Razreda za likovne umjetnosti JAZU 1886–1986 (katalog), Zagreb 1986; Donacija Josipa Kovačića (katalog), Zagreb 1989; Zbirka Bauer (katalog), Zagreb 1989; Umjetnine iz donacije Vinka Perčića (katalog), Zagreb 1989; Katarina Henc, Zagreb 1990; Ivo Vojvodić, Zagreb 1991; Zbirke umjetnina dr. Đure Kokše — ususret Metropolitanskoj galeriji, u katalogu: Sveti trag, Zagreb 1994.

LIT.: In memoriam Vinko Zlamalik, Vijesti MK, 1991, 1–4. — D. Vandura, Vinko Zlamalik (1923–1991), Ljetopis HAZU, 1992, 95. — B. Mesinger, Vinko Zlamaliku in memoriam, u katalogu: Peti memorijal Ive Kerdića (posvećen Vinku Zlamaliku), Osijek 1993. V. Fo.

ZLARIN, otok u šibenskome arhipelagu s istoimenim naseljem. Sa Zlarina, prema nekim autorima, potječe kamena sjekira iz srednjega neolitika. Na nekoliko položaja nađeni su grobovi iz rim. doba te jedan nadgrobni natpis. Pokopi u amforama ili zidanim grobnicama (krovni crijepl, kamene ploče) upućuju na kasnoant. podrijetlo; u uvali Bučina ostaci zido-

va s neke rim. zgrade. Ranosrednjovj. kulturi pripada ulomak crkv. kamenoga namještaja ukrašen pletrom. Z. je 1298–1843. u posjedu šibenske biskupije. U XVI. st. naseljen izbjeglicama pred Turcima. — Baroknu župnu crkvu sagradio je 1735–40. na temeljima starije šibenski graditelj I. Skoko, zvonik su podignuli 1700. majstori Karlo Marini i Šimun Stipanović, dok je glavni oltar, po nacrtu D. Focazzija, iz 1805. Crkvu Sv. Roka na starome groblju gradili su 1650. domaći majstori Grgo i Antun Lipičin i Martin Mačukatov. U crkvi Gospe od Rašlja (prva pol. XV. st., obnovljena u baroknome slogu 1714) nalazi se oltar iz 1767, rad kipara braće Pija i Vicka Dall'Acque iz Chioggie. Crkva Sv. Šimuna je iz druge pol. XVII. st. Kapela Porodenja Isusova, u sklopu palače Zuliani, podignuta je u prvoj pol. XVII. st. U naselju se nalazi nekoliko ladanjskih kuća iz doba baroka (XVII–XVIII. st.).

LIT.: K. Stosić, Sela šibenskog kotara, Šibenik 1941. — K. Prijatelj, Arhitekt Ivan Skoko i domaći majstori šibenskog baroka, Zbornik zaštite spomenika kulture (Beograd), 1953, 3. — Isti, L'altare di Zlarin, Notizie di Palazzo Albani (Urbino), 1976, 5. — Z. Gunjača, Prošlost Zlarina u svjetlu arheoloških nalaza, Pisma s otoka — povremeno glasilo Društva za unapređivanje Zlarina, 1977, 6. — Horvat — Matejčić — Prijatelj, Barok. Z. Gu.

ZLAT → PETROVA GORA

ZLATAR, naselje u Hrvatskome zagorju. U okolici nađeni tragovi neolitika. — Župna crkva *Uzašašća Marijina* barokna je građevina (1758–68) s križnom osnovom (uz svetište sa zaobljenom apsidom nalazi se sakristija, uz brod duboke bočne kapele s apsidom, a uz glavno pročelje zvonik). Bogato opremljen gl. oltar Uznesenja Marijina (1758) pripisuje se J. Holzingeru. U crkvi su kaleži iz 1761. i 1762. i pokaznica iz 1796. Kasnobaroknu jednokatnu župnu kuriju dao je podići 1698. N. Šišinački; uz nju se nalaze njegovani vrt i gospodarske zgrade. Skladna jednokatna kurija Keglevića sagrađena je krajem XVIII. st. U Zlataru djeluje Galerija izvorne umjetnosti, a svake druge godine održava se Sabor hrvatskih izvornih likovnih umjetnika, likovna smotra stvaralaštva naivnih slikara i kipara.

LIT.: G. Szabo, Spomenici kotara Krapina i Zlatar, VjHAD, 1914, 13, str. 197–200. — D. Baričević, Pregled spomenika skulpture i drvorezbarstva 17. i 18. st. u istočnom dijelu Hrvatskog zagorja, Ljetopis JAZU, 1972, 76, str. 308–312. — V. Marković, Barokni dvorci Hrvatskog zagorja, Zagreb 1975. — Horvat — Matejčić — Prijatelj, Barok. A. Ht.

ZLATARSTVO, obradba predmeta od zlata, srebra, platine i nekih drugih kovina, kadšto u kombinaciji s dragim ili poludragim kamenjem, biserima, emajlom i dr. materijalima u ukrasne, kultne i upotrebne svrhe. Stariji su, uglavnom, ručni postupci obradbe: kovanje, lijevanje, iskucavanje, cizeliranje, filigran, ažuriranje, tauširanje, niello i dr.; noviji su tehnički postupci mehanizirani: valjanje, tiskanje, giloširanje, galvanosteziranje i dr.

Najstariji zlatni kovani nakit nađen je u neolitičkim grobovima (← sred. III. tisućljeća). U brončano se doba lijeva, a oko ← 1000. u Mezopotamiji je već poznata tehnika granulacije. Z. je veoma razvijeno u sredozemnom području odakle će, posebice preko Bizanta i merovinške umjetnosti, utjecati na naše krajeve. Imena domaćih zlatara javljaju se već u XI. st. a domaće zlatarstvo slijedit će tijekom eur. umjetnosti zapadnoga, a na Jadranu i biz. umj. izraza. Z. XIX. st. gubi se u eklekticizmu, a u moderno doba vraća se na jednostavne oblike, obnavljajući vrlo često stare tehnike. Najnoviji umj. smjerovi u zlatarstvu pružaju najširu slobodu za osobne kreacije, dok se u tvorničkoj proizvodnji njeguju suvremeni zlatarski oblici robe šire potrošnje.

Počeci zlatarstva u današnjim hrv. krajevima sežu u ← II. tisućljeće, a vežu se uz razvitak obradbe bakra i bronce (bakreni dijamem i bakrene spirale iz grobova u Vukovaru iz kasnoga neolitika). U tijeku I. tisućljeća javljaju se u kulturi Liburna karakteristični oblici nakita — pektoralni, urešeni geometrijskim motivima pod utjecajem grč. geometrijskog stila, lučne (često vrlo velike) fibule, naočalaste fibule, brončane pojasne pločice s koncentričnim krugovima, brončani privjesci u obliku plošno stiliziranih ljudskih i životinjskih likova i plastične ptice na luku fibula. Broševi posebnoga tipa iz Nina i Baške na Krku s portretima u medaljonima pokazuju latenske utjecaje na brončanim i srebrenim aplikama. Na ilir. Japode utjecale su u tijeku ← I. tisućljeća grč. arhajska kultura i italska kultura željeznoga doba, a poslije keltska i rimska, no oni su asimilirali te različite elemente i dali posebne značajke kulturi svojega područja. U sklopu te kulture javljaju se japodske »kape«, dijamem, torkvesi, ogrice, naušnice, narukvice, fibule, ukrasne igle, okovi i privjesci u obliku shematiziranih ljudskih i životinjskih likova te minijature posuda, staklena zrna s ljudskim maskama i mnoštvo nakita od jantara. Kelti su u ← IV. st.

MOČNIK IZ NOVALJE, rimsko-helenistički rad iz IV. st. Zadar, Arheološki muzej
OKOVI KORICA ZA MAČ IZ ZMAJEVCA, prva pol. V. st. Zagreb, Arheološki muzej

